

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Institut mezioborových studií Brno

VLIV PRACOVNÍKŮ VOLNÉHO ČASU NA OSOBNOST DÍTĚTE

(Bakalářská práce)

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Plšková

Vypracoval:

František Straka

Brno 2006

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Vliv pracovníků volného času na osobnost dítěte“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury, který je v práci uveden.

.....
František Straka

Děkuji paní PhDr. Aleně Plškové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování bakalářské práce.

Brno, 30. dubna 2006

František Straka

OBSAH

Obsah.....	1
Úvod.....	2
1 Historie a počátky zapojení dětí a mládeže do volnočasových aktivit.....	4
1.1 Zakladatel skautingu Sir Robert Baden-Powell (1857-1941).....	4
1.2 Ernest Thompson Seton (1860-1946).....	5
1.3 Antonín Benjamin Svojsík (1876-1938).....	7
1.4 Závěr.....	9
2 Organizace a instituce zabývající se organizací volného času celoročně.....	10
2.1 Skaut.....	10
2.2 Junák.....	10
2.3 Pionýr.....	13
2.4 Domy dětí a mládeže.....	14
3 Letní tábory, jejich výchovně – vzdělávací působení	16
3.1 Definice letního tábora.....	16
3.2 Obsah výchovně-vzdělávací práce na letních táborech.....	16
3.3 Cíle výchovně-vzdělávací práce na letních táborech.....	16
3.4 Pedagogické zásady práce na letních táborech.....	17
3.5 Děti jako činitel letních táborů.....	19
3.6 Výchovný pracovník jako činitel letního tábora.....	20
3.7 Prostředky výchovné práce na letních táborech.....	21
3.8 Prostředí jako činitel letních táborů.....	22
4 Praktický příklad práce.....	24
4.1 Organizace hry.....	24
4.2 Bodování.....	24
4.3 Hodnocení jednotlivců.....	25
4.4 Zahájení hry.....	25
4.5 Závěr.....	25
5 Požadavky současné legislativy.....	26
5.1 Hlavní vedoucí.....	26
5.2 Oddílový vedoucí.....	27
5.3 Ostatní pracovníci.....	28
5.4 Závěry.....	31
Závěr.....	32
Resumé.....	34
Anotace.....	36
Seznam použité literatury.....	37
Přílohy.....	39

ÚVOD

Epocha současných změn nejen u nás, ale i v celé Evropě staví celou naši společnost před nové, často i neočekávané, úlohy a problémy. Mění se celá materiálně-technická základna společnosti, zkracuje se vzdálenost i čas. Nároky na člověka rostou a s nimi se násobí a mění i úloha výchovy.

Nová koncepce výchovného systému v České republice už počítá s požadavky nastávající epochy a my se stáváme svědky přestavby celé výchovně-vzdělávací soustavy.

Je zřejmé, že tuto obrovsky převratnou úlohu nemohou orgány školské správy uskutečnit samy bez účasti ostatních společenských institucí.

Problém přece nespočívá jen v kvalitativní změně intelektuální přípravy nových generací, jeho přirozenou součástí je i kvalitativní formování těchto generací v duchu etiky budoucích etap, tedy evokování nového životního stylu.

Dialektickým důsledkem této skutečnosti jsou zvýšené nároky na oblast výchovy mimo vyučování a pedagogiky volného času. Výrazným strukturálním prvkem výchovy mimo vyučování se v bývalém Československu staly letní pionýrské tábory ROH. Těžiště jejich působnosti leželo v rámci nejširšího využití volného času v letních táborech. Z vlastní praxe víme, jak obsáhlá a pestrá byla výchovná problematika odborářské rekreace dětí.

Vzhledem k tomu, že se jsem přesvědčen o nutnosti nabídnout naší mládeži možnost optimálního využití volného času i v současných podmínkách, rozhodl jsem se vypracovat na dané téma svou bakalářskou práci.

Cíl práce

Vlastním cílem práce je provést

- *teoretický rozbor možnosti celoroční účasti dětí v organizacích zabývajících se výchovou mimo vyučování a pedagogikou volného času*
- *teoretický rozbor specifčnosti výchovně-vzdělávací práce na letních dětských táborech*

Použité metody

Při komponování práce jsem vycházel z obsahové konfrontace teoretických závěrů a údajů, které jsem získal na základě vlastních zkušeností. Veškerá teoretická východiska uvádím v seznamu literatury a kromě toho jednotlivé autory cituji.

Omezení

Tato práce si neklade za cíl navrhnout žádná organizační či jiná opatření, která by měla řešit problémy organizace volného času.

1 HISTORIE A POČÁTKY ZAPOJENÍ DĚTÍ A MLÁDEŽE DO VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT

Od doby renesance se řada myslitelů a pedagogických reformátorů zabývala myšlenkou všestrannější výchovy mládeže. Šlo jim buď o výchovu, při které se mladý člověk formoval přirozeně (soužití s přírodou, či jen přiblížení k přírodě) nebo o výchovu, ve které se cílevědomě věnoval některé činnosti s přihlédnutím k jeho individualitě (výchova prací, tělesná výchova). Objevily se i první praktické pokusy o pobyt v přírodě a o využití získaných zkušeností při výchově.

Tyto směry prosazovali François Rabelais v 16. století, Jan Ámos Komenský v 17. století, J. J. Rousseau (myšlenka návratu k přírodě) v 18. století a další; John Locke v 18. století, J. B. Basedow v 18. století (táboření hochů), J. H. Pestalozzi v 19. století (pokus o dětskou kolonii), John Ruskin, Lev N. Tolstoj a na přelomu století Ellen Keyová.

V devatenáctém století myšlenka tělesné výchovy a sportu zcela zevšeobecněla. V Německu propagoval F. L. Jahn gymnázia v přírodě. V Anglii a Americe pěstovaly mimoškolní zájmovou činnost školy a sdružení YMCA (křesťanští mladí muži) a IWCA (křesťanské dívky). Mimoto tam vzniklo koncem století téměř tisíc chlapeckých klubů s činnostmi sportovní, loveckou, technickou, dobročinnou a jinou. V Kanadě a USA se jako jeden z prvních pokusil o výchovu chlapců ve volné přírodě Ernest Thomas Seton.

1.1 Zakladatel skautingu Sir Robert Baden-Powell (1857-1941)

Britský generál Robert Baden-Powell získal ve výzvědné službě a zejména na válečných výpravách v Africe značnou praktickou znalost skautingu, umění hledat cestu, pozorovat, zvídat, stopovat, pohybovat se v neznámé krajině, skrývat se a podávat zprávy.

Jako důstojník se Baden-Powell snažil vychovat ve vojákově tvora myslícího, který má dobré nápady a který si dovede vždy a ve všem poradit. Fakt, že tedy nepovažoval vojáka za pouhý nemyslící stroj, byl v tehdejší době jevem spíše neobvyklým. Z hlediska tématu této práce je však třeba zdůraznit, Baden-Powell učinil ještě jiný objev, a to objev chlapecké duše.

Až dosud znali dospělí hocha jen jako „žáka“, do něhož se snažil každý vychovatel způsobem suchopárným a většinou velmi tvrdým vpravit určité vědomosti. Chlapci byly ukládány povinnosti, byl sešněrován předpisy a zákazy, ale že by chlapec mohl mít také své názory, svůj myšlenkový svět, svá práva, o tom nepřemýšlel nikdo.

Teprve Baden-Powell poukázal na to, že většina existujících školních a společenských předpisů ubíjí tvárnou chlapeckou duši, že ji znetvořují a neumožňují jí, aby se svobodně mohla rozvíjet.

Když shledal, že jeho „Příručka pro stopaře“, určená vojákům, je hojně čtena i civilisty a hlavně mládeží, která v ní hledala poučení pro své toulky přírodou, přepracoval ji a rozšířil. Tak vznikla slavná kniha „Scouting for Boys“ (Skauting pro hochy), která dala název výchově, jež neměla v dosavadních dějinách výchovy a vzdělávání období a jež byla jen stěží překonatelná.

Ducha ideje vyjadřovaly skautský zákon, slib a heslo. Praktický кроj i odznak rytířské lilie, symbolizující správný směr cesty, měly znaky Baden-Powellova vojenského působení. Kromě toho zavádí je skautská organizace charakteristická také tím, že zavedla systém zajímavých odborných zkoušek s velmi užitečným obsahem.

Hnutí se šířilo, rostlo a krátce po svém vzniku již tvořilo samostatnou organizaci, která se začala prosazovat i mimo svou zemi původu – Velkou Británii. V roce 1909 Baden-Powell osobně založil skautskou organizaci v jihoamerickém Chile. V Evropě se objevil skauting nejdříve v Německu. Své osmdesáté narozeniny oslavil Baden-Powell v Indii, kde byl konán velký sjezd indických skautů. V zimě pak odjel do Afriky a ve svém dopise skautským pracovníkům se omlouval, že nemůže již dále pracovat a že je nucen přenechat práci jiným.

Krátce před svou smrtí, na počátku druhé světové války, kdy byl Baden-Powell nucen přihlížet snahám o likvidaci skautingu, napsal: „Válka ohrozila naše hnutí. Vedoucí a roveři odešli na fronty, skauti byli z některých krajů evakuováni. Někde je skauting ničen a vyhuben až po kořeny. Ale v zemi kořínky zůstaly - a až nastane lepší čas, znovu vzklíčí!“¹ Dne 8. ledna 1941 Sir Baden-Powell zemřel.

1.2 Ernest Thompson Seton (1860-1946)

1 Vosátka, M. Ze života prvního skauta. Brno: KJR 1990, s. 41.

V Kanadě a USA se jako jeden z prvních pokusil o výchovu chlapců ve volné přírodě Ernest Thompson Seton.

Roku 1865 se Seton s rodiči přistěhoval do kanadského městečka Lindsay, osady dřevorubců, zálesáků, lovců utopené hluboko v kanadských lesích. Od zdejších obyvatel, kteří dobře znali přírodu i její zákony, a samotné přírody dostal Ernest tvrdou školu, již později dokázal mnohonásobně zúročit. Své zálesácké zkušenosti, které si zdokonalil na farmě svého strýce, popsal poutavě v knize „Dva divoši“.

Rodiče však neměli pro výpravy svého syna do přírody pochopení, a tak Seton v devatenácti letech úspěšně absolvoval Královskou akademii v Londýně. Teprve potom se stal svým pánem a se svým životem mohl naložit, jak uznal za vhodné.

Roku 1885 Seton odjel hledat práci do New Yorku. Po četných neúspěších mu jedno ze zdejších nakladatelství nabídlo, aby svými kresbami zvířat doplnil slovník připravovaný tehdy k vydání. Jeho ilustrace měly takový úspěch, že je dokonce vystavoval v četných pařížských salonech. V hlavním městě Francie Seton také absolvoval akademii umění a poté se vrátil zpět do New Yorku, kde se nakonec usadil natrvalo.

Každý rok však Seton na jeden či dva měsíce město opustil a vydal se kanoí, koňmo a pěšky na Yukon nebo do jiných končin, které tehdy ještě nebyly dotčeny civilizací. Uprostřed této krásné divočiny si Seton vystavěl velký srub., v němž schovával svou kořist, jež čítala na 3000 vycpaných savců a ptáků a asi 5000 knih o přírodě a zvířatech. Za to nejcennější, co však v tomto srubu bylo možné nalézt, považujeme dodnes Setonův třicetisvazkový deník zachycující zážitky z jeho četných cest.

Vzhledem k tomu, že Seton dovedl ocenit prospěšnost života v přírodě pro fyzické i psychické zdraví člověka, přemýšlel, jak tento život co nejvíce přiblížit mládeži. Využil proto svých rozsáhlých znalostí života indiánů a na jejich základech organizoval mládež do sdružení Woodcaferští indiáni, a to ještě dřív, než Baden-Powell v Anglii počal klást základy skautingu.

Setonovo sdružení mělo veliké úspěchy, avšak samotnému zakladateli chyběly Baden-Powellovy organizační schopnosti, a tak nadšení mládeže pro sdružení klesalo.

Tábory Setonova sdružení byly vedeny v indiánském duchu, a tak se často stávalo, že se mnozí chlapci indiánské romantiky rychle nasytili, a to hlavně tehdy, když se měli na základě těchto pravidel vzdát veškerého pohodlí a vyrábět si od mokasínů a oděvů až po jídelní přístroje vše sami.

Roku 1936 zavítal Seton také do československé republiky, kde uspořádal několik přednášek o indiánské kultuře, provedl ukázky svého stopařského umění a jeho paní tančila v krásném indiánském oděvu tance různých indiánských kmenů.

Seton zemřel roku 1945. Zanechal velký odkaz; životopisy zvířat prosycené hlubokou znalostí jejich života a hlubokým procítěním jejich životních dějů.

„Poněvadž jsem poznal trýzeň žízně, vykopal jsem studnu, aby i jiní mohli z ní pít,“ napsal Seton úvodem ke svým knihám, ze kterých může každý, kdo touží po poznání přírody, tolik čerpat.²

Ještě několik myšlenek ze Setonovy tvorby.

„Když věci vypadají nejčerněji, je ti štěstí nablízku, nabádající tě, aby ses pevně držel, zachoval klid a dobré srdce. Věť, že se vždycky něco přihodí, co rozuzlí celou situaci. Vždy je ze všeho nějaké východisko a statečné srdce je najde!“

„Věť, že nejsi nikdy poražen, dokud si to sám nemyslíš, a nebudeš-li si to myslet, nemůžeš nikdy podlehnout.“

„Žádný člověk tě nebude nenávidět tolik, jako ten, jenž ví, že s tebou špatně jednal. A naopak zase: není člověka, který by ochotněji bojoval za tebe, než ten chlapík, který pro nějakou hloupou nehodu měl možnost někdy dříve ti pomoci!“³

1.3 Antonín Benjamin Svojsík (1876-1938)

Pražský středoškolský profesor tělocviku v dětství poznal hmotnou nouzi, a tak se při vydělávání během prázdnin naučil se samostatnosti a houževnatosti. Již ve třidvaceti letech se stal náčelníkem sokolské župy. Jako člen pěveckého kvarteta učitelů poznal značnou část Evropy a Blízkého východu i Ameriky, podnikl cestu kolem světa.

2 Vosátka, M. E. T. Seton – spisovatel, malíř, vychovatel a zálesák. Brno: KJR 1990, s. 9.

3 Vosátka, M. E. T. Seton – spisovatel, malíř, vychovatel a zálesák. Brno: KJR 1990, s. 10.

Léta se zabýval potřebou reformy výchovy české mládeže a to zejména s ohledem na všestrannou přirozenou výchovu ve volné přírodě. Jakmile se tedy dověděl o vystoupení Roberta Baden-Powella, navštívil v létě 1911 Anglii a poznal skauting tam i v některých dalších zemích.

Na základě těchto zkušeností se rozhodl s několika hochy vyzkoušet prvky skautské výchovy a po poradě s pedagogickými odborníky, inspektory Bílým a Klerikou, profesory Drtinou, Čadou a Masarykem i politickými a kulturními představiteli národa, Kramářem, Klofáčem, Jiráskem a dalšími, začal organizovat český skauting.

O prázdninách roku 1912 uspořádal Svojsík první tábor ve vorlovských lesích pod hradem Lipnicí na Humpolecku. V táboře konali první čeští skauti úplnou skautskou praxi za nesnadných podmínek, ale zcela úspěšně. Svojsík tehdy porazil námitky proti skautingu a probudil zájem o něj v institucích i ve veřejnosti.

Téhož roku vydal Svojsík rozsáhlou publikaci nazvanou Základy junáctví – Návod pro výchovu české mládeže na základě systému Sira Baden-Powella – Scouting. V porovnání s Baden-Powellem však Svojsík zdůrazňuje zejména vztah k přírodě a intenzivnější tělesnou výchovu. Kromě toho se také snažil omezit některé další význačné rysy anglického skautingu, a to zejména náboženskou stránku a důraz kladený na zachování věrnosti panovníkovi, neboť ty se mu v podmínkách nesvobodného rakouského prostředí jevily jako nepříliš vhodné. Zdůraznil však ve svém pojetí skautingu lásku k vlasti („užší“ české, ne „širší“ rakouské), národu a domovu.

Po organizační stránce zamýšlel Svojsík nejprve uvést skauting do velké národní instituce Sokola a výchovu hochů tam skautingem vhodně doplnit. Narazil však na obavy českých sokolských funkcionářů, a proto založil skautský odbor při Svazu spolků tělesné výchovy mládeže.

Nárůst počtu skautských oddílů si vyžádal ustanovení vlastního spolkového centra, a tak byl roku 1914 založen samostatný spolek Junák – český skaut v Praze. Jeho starostou byl zvolen pražský městský fyzik dr. Čeněk Klika, Svojsík pak vrchním starostou. Navzdory válečným potížím začal roku 1915 vycházet také časopis organizace nazvaný Junák.

Po válce vystoupili ctižádostivci, kteří viděli, že hnutí má budoucnost, proti Svojsíkovi s námitkami proti činnosti českého skautingu za války, Svojsík však prokázal, že vždy jednal čestně, byl také plně rehabilitován a nadále pilně pracoval pro hnutí, které založil. Přesto byla další léta plná zápasů o český skauting.

Zakladatel československého skautingu a náčelník Svazu junáků – skautů Republiky československé Antonín Benjamin Svojsík zemřel 17. září 1938, tedy krátce před tím, než bylo jeho hnutí postaveno před jednu z nejtěžších zkoušek – před boj s nacismem.

1.4 Závěr

Hodnotíme-li význam skautingu pro mimoškolní výchovu mládeže, musíme poukázat zejména na to, že z hlediska výchovné soustavy a metody šlo o organizaci jedinečnou a převratnou, neboť skauting mládeži poskytoval využití volného času podle vlastních přání a představ a přitom ji učil užitečným dovednostem a schopnostem a rozvíjel v ní smysl pro život v bratrském prostředí.

Není proto divu, že skauting díky své mnohostrannosti, svým nebyvalým schopnostem rozvíjet inteligenci, mužnost a charakter i díky tomu, že nabízel získávání praktických znalostí a dovedností prací a hrou, získával rychle oblibu.

2 ORGANIZACE A INSTITUTE ZABÝVAJÍCÍ SE ORGANIZACÍ VOLNÉHO ČASU CELOROČNĚ

Pedagogický slovník pod heslem Skauting uvádí: „Výchovné hnutí vzniklé na přelomu 19. a 20. století ve Velké Británii. Zakladatelem byl R. S. Baden-Powell. V Severní Americe ve stejné době vzniklo podobné woodcrafterské hnutí, založené E. Thompson-Setonem. Obě hnutí rozvíjí vztah mládeže k přírodě, její smysl pro romantiku, sport a hry, vychovávají k praktickým dovednostem, družnosti, ale i k myšlence sebekázně, služby a čestnosti. U nás se šířil vlivem A. B. Svojsíka (v roce 1914 byla založena česká skautská organizace Junák). Po několikeré likvidaci (1940, 1948, 1970) byla jeho veřejná činnost obnovena v roce 1989. Woodcraftery u nás sdružuje Liga lesní moudrosti.“⁴

2.1 Skaut

Skauting je mezinárodní hnutí, jež usiluje o výchovu mladých lidí. Za své poslání tato organizace považuje podporu rozvoje osobnosti dětí a mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností. Jde tedy o cílenou přípravu jedince na plnění povinností vůči sobě samému, bližním, vlasti, přírodě a celému lidskému společenství.

Skauting vznikl v roce 1907 v Anglii na základě iniciativy Sira Roberta Baden-Powella, který také vymezil hlavní principy, jež měly být v jeho hnutí naplňovány. Hnutí se postupně šířilo do dalších států a bylo také ovlivňováno dalšími osobnostmi. Dnes skauting existuje prakticky ve všech státech světa, až na několik výjimek (Afghánistán, Andora, Čína, Kuba, Severní Korea, Laos a Barma). Celkem má téměř čtyřicet milionů členů.

Z hlediska organizačního je hnutí členěno na několik částí: dívčí skauting, chlapecký skauting, skauting pro dospělé.

2.2 Junák

Český skauting nebyl nikdy pouhou kopií anglického vzoru, nýbrž od počátku se vyznačoval svébytnými rysy, přičemž je vhodné zmínit se alespoň o těch nejdůležitějších.

4 Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. Pedagogický slovník. Praha: Portál 1995, s. 200.

Zakladatelé českého skautingu v první řadě usilovali o to, aby hnutí získalo výrazný národní charakter, což se projevilo mimo jiné nejen tím, že slovo „Skaut“ bylo nahrazeno českým výrazem „Junák“; ale především značným úsilím o nastolení úzké provázanosti skautingu s národními tradicemi a hodnotami.

Dalším specifikem českého skautingu je, že se takřka stejnou měrou jako Baden-Powellovskou organizací nechal inspirovat Setonovým woodcrafterstvím. Známkou toho je skutečnost, že mnoho českých skautů je zároveň woodcraftery, a dokonce existují i oddíly, které se hlásí k oběma hnutím.

Význačným rysem českého skautingu, zejména v době první republiky, byla rovněž značná rozmanitost až snad roztržitost.

Pokud porovnáme český skauting s podobou skautingu ve světě, nemůžeme si nevšimnout, že v našem hnutí bylo uchováno mnoho z tradičních prvků, jako je způsob táboření, blízký vztah k přírodě, tradiční kroje, které byly ve světovém hnutí oslabeny.

Na závěr je pak důležité zmínit se o jedné naprosto originální vymoženosti českého skautingu, která byla vynalezena na táboře vedeném J. Purkrábkem a konaném roku 1913 v Kácově.

Jedná se o podsadový stan – vynález, bez kterého si typický český skautský tábor snad ani nelze představit a který obdivuje celý skautský svět.

V několika bodech lze nastínit alespoň stručnou historii českého skautingu:

- 1911 – A. B. Svojsík se v Anglii seznamuje se skautingem
- 1912 - A. B. Svojsík vydal Základy junáctví a uspořádal první skautský tábor v Lipnici
- 1914 – založení spolku Junák – český skaut
- 1915 – založení dívčího skauting, první vydání časopisu Junák
- 1918 – aktivní účast skautů na zakládání republiky, vznik Skautské pošty
- 1919 – založení Svazu junáků – skautů Republiky československé
- 1931 – Slovanské jamboree v Praze

- 1938 – úmrtí zakladatele organizace A. B. Svojsíka
- 1939 – sjednocení skautské organizace ve svazu Junák
- 1940 – rozpuštění Junáku fašisty
- 1945 – obnovení Junáku
- 1948 – likvidace Junáku komunisty
- 1968 – obnovení Junáku
- 1970 – nové rozpuštění Junáku
- 1989 – obnovení Junáku

Současná největší česká skautská organizace se nazývá Junák – svaz skautů a skautek České republiky. V současné době je Junák nesilnější dětskou organizací v naší republice, a to díky bezmála 51 000 členů.

Jde o dobrovolné, nezávislé sdružení ve smyslu zákona 83/90 Sb., které sdružuje své členy a členky bez rozdílu národnosti, náboženského vyznání, politického přesvědčení, rasy nebo jiných rozdílů.

Skautské oddíly působí ve více než tisíci městech a vesnicích po celé naší zemi. Sdružuje jak chlapce, tak děvčata od šesti let, ve třech věkových kategoriích. O jejich program se stará několik tisíc dobrovolných vedoucích a činovníků.

Junák je také členem mezinárodních skautských organizací a především svou činností a výchovou mladých lidí si vydobyl výjimečné postavení a uznání u státních institucí, respektovaných organizací a významných osobností.

Z nejrůznějších důvodů (ideologických, organizačních) kromě této organizace existují ještě další (podstatně menší) skautské organizace.⁵ Jde o tyto organizace:

- Svaz skautů a skautek České republiky
- SKAUT – český skauting ABS
- YMCA – SKAUT

⁵ WWW.skaut.cz.

- Klub Pathfinder

2.3 Pionýr

Pojem „pionýr“ pochází z francouzštiny a znamená být v něčem první, snažit se poznávat nepoznané, nebát se těžkostí nebo je čestně překonávat, pomáhat druhým, hlásit se ke svým úkolům i k něčemu navíc.⁶

První hnutí má dlouholetou tradici u nás i v zahraničí. Svoji aktivní činností a prací přispívá k výchově všestranně rozvinutého člověka a nezanedbatelně se podílí i na prevenci kriminality. Dopracovalo se k uznávanému postavení u orgánů státu, včetně ocenění, má vážnost řady organizací a významných osobností, které s ním spolupracují.

Pionýr je demokratické, dobrovolné, samostatné a nezávislé sdružení dětí, mládeže a dospělých (zákon č. 83/90 Sb.). Zabývá se osvětou, kulturně výchovnou, charitativní činností a obhajobou a uspokojováním zájmů a oprávněných potřeb dětí a ostatních členů sdružení. Podporuje tvorbu a naplňování zejména sociálních, výchovných, kulturních a sportovních programů především s ohledem na ochranu práv a rozvíjení zájmové činnosti dětí a mládeže. Podporuje českou státnost. Vede své členy k aktivnímu občanství a kladným morálním hodnotám. Hlásí se k Úmluvě o právech dítěte a k zásadám Listiny práv a svobod.⁷ Působí v celé republice, oddíly a kluby nalezneme na více než devíti stech místech.

Jde o druhé největší sdružení dětí a mládeže v České republice. Nabízí aktivní činnost dívkám i chlapcům – členům. Mnoho aktivit je zcela otevřených. Vše zajišťují tisíce dobrovolných vedoucích, jejichž způsobilost k této činnosti Pionýr rovněž zabezpečuje soustavným vzděláváním.

Program Pionýra říká, že hlavním cílem hnutí je poznat dosud nepoznané, společně prožívat dobrodružství i v tzv. všedním životě, a přitom nečekat až vše jen spadne do klína, spolupracovat, nebát se těžkostí a problémů, snažit se je překonávat čestně, hrdě se hlásit ke svým úkolům i průšvihům, nemít slovo jen za cár papíru ...⁸

6 WWW.skaut.cz.

7 Program Pionýra. Brno: Česká rada Pionýra, Mravenec 1993, s. 10.

8 Program Pionýra. Brno: Česká rada Pionýra, Mravenec 1993, s. 10.

Z vlastních zkušeností máme ověřeno, že Pionýr, ačkoli je druhou největší organizací, je pro značnou část veřejnosti považován za neexistující. Do částečné izolace se dostal ukončením činnosti v rámci školských zařízení a tím se vytratil i z povědomí veřejnosti.

2.4 Domy dětí a mládeže

Domy dětí a mládeže jsou zařízeními, jež dětem a mládeži umožňují efektivně využít volný čas, přičemž základním prostředkem k naplnění tohoto cíle jim slouží množství zájmových činností, které nabízejí. Jejich hlavním posláním je tedy zajišťovat rekreační a výchovně – vzdělávací funkci s širokou zájmovou působností.

Z hlediska organizační struktury řadíme domy dětí a mládeže do sítě škol a školských zařízení a na základě tohoto zařazení mají tedy nárok na státní příspěvek na činnost.

Již od svého vzniku byly instituce tohoto typu ustanoveny jako státní zařízení na ovlivňování organizované zájmové činnosti dětí a mládeže v kroužcích.

Podle Pávkové, která se odvolává na vyhlášku MŠMT je náplní tato činnost:⁹

- **Pravidelná zájmová činnost** organizovaná v zájmových útvech – kroužcích, klubech, kurzech
- **Zájmová činnost příležitostná** – zahrnuje nabídku organizovaných příležitostných nebo cyklických akcí výchovně – vzdělávacího nebo rekreačního charakteru. Do této činnosti jsou zahrnuty např. místní soutěže, turnaje, přehlídky, výlety, zájezdy, exkurze, divadelní představení, cykly přednášek. Specifickou formou příležitostné činnosti jsou tzv. příměstské prázdninové tábory – řada akcí pro děti v určitém cyklu, které mají charakter sociální služby pro děti zaměstnaných rodičů o prázdninách.
- **Nabídka spontánních aktivit** – využívána individuálně nebo skupinami účastníků neorganizovaně podle jejich momentálního zájmu. Nemají stanovený začátek ani konec, ale jsou pouze vymezeny provozní dobou zařízení. Do nabídky patří dětské herny, čítárny, sportoviště, dopravní hřiště, posilovny.

9 Pávková, J. a kol. Pedagogika volného času. Praha: Portál 2002, s. 122.

V této nabídce není zapomenuto ani na talentované děti a mládež s vyhraněnými zájmy – zpřístupněné laboratoře, ateliéry, chovatelská pracoviště, počítačové a jiné odborné pracovny.

Mezi formy práce s talentovanými jedinci spadá podle Pávkové:¹⁰

- vytváření speciálních zájmových útvarů pro talentované jedince
- individuální práce s dětmi mimo zájmové útvary
- zadávání a řešení tematických úkolů, pořádání soutěží, turnajů, přehlídek
- individuální či skupinové konzultace pro tematické úkoly a práce SOČ
- vzdělávací akce, odborná soustředění, expedice

Domy dětí a mládeže pracují celoročně a spousta akcí probíhá také během sobot a nedělí. Vyvrcholením jejich činnosti jsou prázdninové tábory, které jsou zaměřeny rekreačně nebo na některou oblast zájmových činností.

Činnost těchto organizací je zaměřena také na práci s ohroženými sociálními skupinami a při vybraných činnostech lze také úspěšně provádět integraci hendikepovaných dětí. Můžeme se tedy právem domnívat, že domy dětí a mládeže jsou svým postavením a náplní činností zařazeny mezi subjekty, které plní úkoly v prevenci sociálně patologických jevů.

Určitě jsme nevyčerpali všechny příklady činností domy dětí a mládeže, neboť řada nabízených činností a aktivit je dána u každé z těchto institucí regionálními či místními podmínkami, avšak můžeme konstatovat, že domy dětí a mládeže svou strukturou a nabídkou činností patří k organizacím, které se nemalou měrou podílejí na výchově a vzdělávání dětí a mládeže ve volném čase.

10 Pávková, J. a kol. Pedagogika volného času. Praha: Portál 2002, s. 123.

3 LETNÍ TÁBORY, JEJICH VÝCHOVNĚ – VZDĚLÁVACÍ PŮSOBNÍ

3.1 Definice letního tábora

Pedagogický slovník pod heslem Tábory dětí a mládeže uvádí: „hlavní druh organizovaného pobytu kolektivu dětí a mládeže v přírodě v čase hlavních prázdnin. Je podstatnou částí pionýrského léta jako přirozeného pokračování a vyvrcholení výchovné a zdravotní péče dětí a mládeže v průběhu školního roku. Pobyt v táboře rozvíjí iniciativu a samostatnost účastníků, kteří se podle svých sil podílejí na jeho přípravě a průběhu.“¹¹

Tyto zásady platí i při pořádání současných letních táborů, přičemž nezbytnou a hlavní hybnou silou jsou lidé-vedoucí.

3.2 Obsah výchovně-vzdělávací práce na letních táborech

Výchovná činnost ve všech formách letních táborů obsahuje všechny složky výchovy, tj. mravní, rozumovou, pracovní a polytechnickou, estetickou a tělesnou. Formy a metody realizace jednotlivých složek jsou zcela závislé na rozhodnutí vedoucího. V prostředí letního tábora se však jejich aplikace obsahově výrazně liší od jejich realizace v pravidelně pracujících oddílech.

Změnu obsahu těchto kategorií v rovině obecné (dětí tvoří jen dočasné kolektivy) i konkrétní (odlišná charakteristika každého jednotlivého tábora) legalizuje především nerovnoměrnost ve výchovné práci.

3.3 Cíle výchovně-vzdělávací práce na letních táborech

Z charakteristiky, kterou uvádí Kujal¹², vyplývá potřeba usilovat o to, aby se všechny letní tábory staly organickou součástí jednotného výchovně-vzdělávacího systému v tehdejší ČSSR.

Z tohoto hlediska i dnes mají letní tábory zcela odlišnou povahu; nejde už jen o zotavení nebo rekreaci dětí, ale i o cíle spočívající ve vědomém formování jejich osobnosti. Jde o to, aby každý účastník tábora dokázal v budoucnosti vyhledávat takové druhy od-

11 Kujal, B. a kol. Pedagogický slovník II. Praha: SPN 1967, s. 282.

12 Kujal, B. a kol. Pedagogický slovník II. Praha: SPN 1967, s. 282.

dechu a relaxace, které ho vnitřně povznesou a napomohou mu k co nejúplnější seberealizaci.

Z obecného pedagogického hlediska zůstávají kategorie cíle i v podmínkách letních táborů nezměněné. Ani tady nepřestává být cílem pedagogického úsilí všestranně harmonicky rozvinutá osobnost každého účastníka. V této souvislosti je třeba potom život a činnost na letních táborech chápat jako podněcování, upevňování, ale zejména ztotožnění se dětí s poznatky, návyky a zkušenostmi získanými v průběhu školního roku.

Porovnání školních poznatků se společenskou praxí tábora by, podle našeho názoru, mělo tvořit podstatu obsahu i vlastní cíl letních dětských táborů.

3.4 Pedagogické zásady práce na letních táborech

V pedagogickém procesu na letních táborech zůstávají v platnosti všechny obecné pedagogické zásady výchovy. Organizační principy života letních dětských táborů stručně formuluje Opatřil¹³, ale tato jeho stanoviska mají spíše povahu bližší charakteristiky cílů a obsahů, zatímco táborový život a pedagogická praxe vyžadují konkrétnější formulaci zásad, aby (i začínajícím) pedagogickým vedoucím letních táborů posloužily jako pravidla výchovné práce v táborovém prostředí.

V literatuře jsme formulaci specifických pedagogických zásad pro letní tábory nenali, ale Staňková je při určování principů výchovy mimo vyučování popisuje téměř vyčerpávajícím způsobem. Požaduje:

1. konkrétnost programu
2. organizačně pohotové a rázné vedení
3. romantičnost zážitků, dobrodružství, samostatnost a aktivitu
4. široké uplatnění hry
5. vytváření optimistické nálady
6. odstraňování únavy a deprese¹⁴

13 Opatřil, S., Staňková, V. a kol. Pedagogická praxe v letních táborech. Brno: UJEP 1974, s. 10.

14 Opatřil, S., Staňková, V. a kol. Pedagogická praxe v letních táborech. Brno: UJEP 1974, s. 67.

Současně upozorňuje na specifické rysy výchovy mimo vyučování (klasifikace V. Blahy) jako jsou:

7. dobrovolná účast dětí a
8. odpočinkové, rekreační zaměření činností¹⁵

V této souvislosti rozlišuje Sedlář dokonce zásady obsahu¹⁶ a zásady metod a forem¹⁷, přičemž mezi obsahové principy řadí:

1. aktuálnost nových poznatků a zkušeností a jejich praktické využití¹⁸, chápanou jako získávání nových poznatků v situacích vyžadujících jejich okamžité použití a využití
2. rozmanitost a přiměřenost¹⁹ nejen jako odstupňování nároků podle tělesné a věkové vyspělosti, ale jako odstupňování podle sklonů a zájmů dětí
3. systematicčnost²⁰ praktikovanou jako vyváženost organizovaného času dětí a času vymezeného „pro sebe“

Za principy f o r m a m e t o d považuje Sedlář:

4. kolektivnost²¹ jako umožnění seberealizace jedince v prostředí skupiny /kolektivu/ a v jeho prospěch
5. všestrannost²², kterou vysvětluje jako stupňovanou náročnost kladených úkolů a požadavků v souladu s prodlužujícím se pobytem dětí na táboře

Vydeme-li z vlastní zkušenosti, lze považovat formulace Staňkové i Sedláře za vyčerpávající souhrn principů, které jsou podmínkou úspěšného fungování letní prázdninové činnosti.

15 Opatřil, S., Staňková, V. a kol. Pedagogická praxe v letních táborech. Brno: UJEP 1974, s. 67.

16 Sedlář, R. Výchova mimo vyučování, její tradice a principy. Praha: SPN 1964, s. 32.

17 Sedlář, R. Výchova mimo vyučování, její tradice a principy. Praha: SPN 1964, s. 143.

18 Sedlář, R. Výchova mimo vyučování, její tradice a principy. Praha: SPN 1964, s. 132.

19 Sedlář, R. Výchova mimo vyučování, její tradice a principy. Praha: SPN 1964, s. 139.

20 Sedlář, R. Výchova mimo vyučování, její tradice a principy. Praha: SPN 1964, s. 141.

21 Sedlář, R. Výchova mimo vyučování, její tradice a principy. Praha: SPN 1964, s. 146.

22 Sedlář, R. Výchova mimo vyučování, její tradice a principy. Praha: SPN 1964, s. 152.

3.5 Děti jako činitel letních táborů.

Úspěšnost každého tábora závisí na jeho personálním obsazení. Personální stránku lze strukturálně chápat jako dva dialekticky spojené prvky. Na jedné straně stojí kolektiv dětí jako objekt výchovného působení a na druhé straně nacházíme kolektiv vedoucích jako výchovný subjekt.

Skladba kolektivu dětí ovlivňuje celkovou práci tábora věkovým složením, stupněm adaptability, zdravotním stavem, tábornickou zkušeností atd. Ovzduší tábora formuje i sociální skladba dětí, procento jedináčků, převažující pohlaví. Bez významu není ani rozumová vyspělost táborníků, jejich temperament, vnímání, kvalita vloh, schopností, zájmů a stupeň jejich rozvoje.

Výrazným problémem mohou být děti psychopatické, vývojově opožděné apod., které se mezi táborníky objevují sporadicky jak nedopatřením, tak i vlivem „humánního“ očekávání, že změna kolektivu a prostředí pomohou upravit jejich stav. V naší praxi se objevily i takové případy, ale ve většině případů se staly značným problémem organizačním i výchovným.

Jiný, daleko frekventovanější problém, tvořil zdravotní stav dětí. Rodiče často nerespektovali požadavky na pravdivé a úplné vyplnění údajů v přihlášce dítěte, a často neupozornili na vážné zdravotní problémy svého potomka jen proto, aby si od něj mohli „oddechnout“. Z takového sobeckého postoje nepramenila jen složitost hygienických (pomočování), zdravotních i společenských (výsměch atd.) poměrů na táboře, ale i záporný výchovný efekt.

V současnosti se situace již změnila, neboť dítě přijíždí na tábor se zdravotním průkazem, který v nemnoha případech pomáhá řešit výše popsané skutečnosti. Důležitý je také fakt, že i rodiče jsou daleko zodpovědnější a před nástupem projednají stav dítěte se zdravotníkem tábora.

Děti jako činitel výchovného procesu letního tábora tvoří tedy v podstatě nesourodý a nesehraný celek, který si musí zvykat na odlišné materiální i sociální poměry. Z hlediska adaptační pohotovosti jde nepochybně o pozitivní jev, ale každý pedagog ví, že současná změna několika podmínek výchovného procesu značnou měrou zvyšuje pravděpodobnost nežádoucích účinků.

3.6 Výchovní pracovník jako činitel letního tábora

Být vedoucím skupiny dětí znamená přinutit ji k činnosti a aktivitě. Je bezesporu velmi důležité, a ve svém důsledku jistě i pozitivní, vycházet-li návrhy různých aktivit jak ze strany vedoucích, tak z dětského kolektivu. Každý vedoucí musí být schopen jednak přivést k aktivitě co nejvíce dětí; jednak je získat ke spolupráci. Dobré vedení je umění dosáhnout se skupinou dětí společných cílů.

Schopnosti, které jsou pro práci vedoucího podstatné, lze shrnout do několika základních bodů:

1. **Komunikační** – dobře dávat i přijímat informace, odpovídat na dotazy, diskutovat.
2. **Odhad možností** – když dobře poznáš svoje svěřence, nebude program jen výsledkem tvých představ.
3. **Pochopení** – volit program, který odpovídá přáním, možnostem a schopnostem dětí.
4. **Hodnocení** – po každé činnosti, pro objektivní hodnocení, musíš mít pro každou činnost přesný cíl.
5. **Rozhodování** – ve sporech a nedorozuměních, mít autoritu, důvěru a takt, naslouchat tomu, kdo se na tebe obrátí.
6. **Společné vedení** – nechat myslet i ostatní, co děti dokáží samy, si mohou také samy řídit, zasáhnout až tam, kde si nevědí rady.
7. **Příklad** – to, kým jsi, je důležitější, než o čem mluvíš. Děti potřebují vzor a dobrý příklad člověka, který má jejich důvěru a rozumí jim.
8. **Praxe** – děti se budou učit novým dovednostem, když je přivedeš do situace, ve které potřebují to, co jsi je učil.

Sám by však vedoucí ničeho nedosáhl. Z toho důvodu je důležité moci se opřít o kolektiv vedoucích letního tábora, kteří tvoří základní, nikoliv však jedinou, složku pedagogického subjektu letního tábora.

Při charakteristice kolektivu vedoucích jde především o jeho pedagogickou úroveň, o zkušenost jednotlivých členů, jejich pedagogický takt a často i intuici. Jako společného jmenovatele můžeme označit pedagogický optimismus, nadšení a kladný vztah k dětem, mládeži a přírodě.

Od každého vedoucího se jako samozřejmost očekává ztotožnění se s posláním a naplní daného letního tábora jako součástí výchovného systému.

Zvláštní postavení představuje hlavní vedoucí, jeho organizační schopnosti a všeobecné předpoklady k řídicí práci. Důraz klademe z jeho strany na kvalitu připraveného plánu činnosti a stupeň spoluúčasti ostatních vedoucích na jeho vypracování a způsob konečné úpravy za účasti dětí.

Třetí součást výchovného subjektu na letním táboře tvoří úroveň a skladba pomocného personálu, neboť ten je pro chod tábora nezbytný.

3.7 Prostředky výchovné práce na letních táborech.

V širším slova smyslu lze konstatovat, že metody práce na letním táboře se nijak neliší od obecných. Táborový život umožňuje využití celé škály výchovných a vzdělávacích metod od verbálních, demonstračních až po experimentální. Odpoutání táborových činností od školy s možností uplatnění co nejširších školních poznatků v táborové praxi je primárním hlediskem při volbě metod a forem činností na letních táborech. V každém případě by však nejfrekventovanějšími metodami v programu vedoucího na letním táboře měly být hra a soběstačnost.

Formy výchovného působení na letních táborech jsou ovlivňovány podmínkami daného zařízení, přesto ale stále zdůrazňujeme soběstačnost a samostatnost dětí. Ve vlastní praxi uplatňujeme střídání forem skupinových a individuálních s organizovanými. Stejně tak se nebráníme iniciativě dětí (skupiny), jestliže přijdou s vlastním nápadem, myšlenkou na realizaci nějaké aktivity, již by mohly uskutečnit ve prospěch tábora, jen za cenu své neúčasti na organizovaném programu. Ověřili jsme si, že lze občasnou aktivitu dětí ve prospěch ostatních, uskutečnit i na táboře s větší kapacitou dětí.

V užším slova smyslu považujeme za výchovné prostředky všechna zařízení, instituce a pomůcky sloužící k dosažení výchovného cíle. Prostředky k naplnění obsahu vý-

chovného cíle jsou ve výchovné práci na letním táboře různorodé, což vyplývá ze samotného uspořádání tábora. Pomineme-li různé krátkodobé příměstské tábory apod., lze rozdělit tábory do dvou skupin:

- 1 20-denní letní stanové tábory dětí ve věku 6-16 let
- 2 14-denní letní tábory pro děti ve věku 7-14 let.

První skupinu tvoří většinou stálé nebo přechodné základny stanového typu (skautské), kde existují podmínky pro velmi široké uplatnění seberealizace dětí. Druhou skupinu tvoří stálé pevné objekty, kde je samostatnost a soběstačnost dětí uplatňována v závislosti na vybavení daného objektu.

Neméně významnou roli hraje velikost tábora. Je zřejmé, že menší tábory (do 80 účastníků) umožňují svou skladbou vytváření neformálních osobních vztahů mezi všemi, zatímco velká zařízení (s počtem 150 a více účastníků) představují spíše organizovaný „vojenský“ celek s formálními vztahy. Z vlastní praxe však máme ověřeno, že neformálnost vztahů lze praktikovat i na takto velkých táborech, neboť vše je závislé na skladbě účastníků tábora.

Další, a to velmi důležitou podmínkou úspěšného naplnění výchovného aspektu tábora je stupeň a kvalita materiálního vybavení, neboť právě na něm je závislé plnění programového cíle tábora.

Z výše uvedeného je zřetelné, že výchovné prostředky letních táborů jsou rozmanité nejen kvantitativně a kvalitativně, ale i strukturálně.

3.8 Prostředí jako činitel letních táborů

Sociální, pedagogické a vnitřní hmotné prostředí jsme charakterizovali v předchozích částech této kapitoly; zaměřme nyní tedy svou pozornost na faktory prostředí vnějšího.

Při zkoumání vnějšího prostředí letního tábora musíme brát v úvahu takové kvality, jako jsou ekologická, hospodářská a kulturně-historická povaha oblasti, hygiena ovzduší, půdy a vody, členitost terénu a výskyt objektů ovlivňujících úrazovost, plošný a prostorový komfort (hřiště, společenské místnosti) atd. Nemalou pozornost je přitom třeba také věnovat vztahu místních obyvatel k táboru.

Závěrem k problematice prostředí letních táborů lze konstatovat, že jeho volba je u stálých objektů dána a dá se ovlivnit pouze z hlediska vnitřních faktorů.

Při výstavbě resp. organizování letních táborů v nových regionálních podmínkách je při výběru lokality žádoucí spolupráce pořadatele tábora s pedagogy a v každém případě je důležité, aby vedoucí na táboře důkladně poznal podmínky regionu, aby se v nich dovedl orientovat a dokázal je pohotově využívat.

4 PRAKTICKÝ PŘÍKLAD PRÁCE

4.1 Organizace hry

Z vlastní práce víme, že i ten sebelepší hlavní vedoucí toho na táboře bez svých oddílových vedoucích příliš mnoho neuskuteční. To, aby spolupráce nevázla, je závislé na vzájemné spolupráci a přípravě na tábor.

Nosným tématem celého průběhu činností na našem táboře je, kromě sportovních; soutěživých a jiných aktivit, celotáborová hra, jejímž smyslem je dosáhnout vzájemné podpory a soudržnosti a posílit smysl pro čestné jednání, zodpovědnost a práci v kolektivu.

Vzhledem k tomu, že jednotliví vedoucí a instruktoři jsou při každé hře využíváni jako koordinátoři a taktičtí poradci, je nezbytné, aby byli obeznámeni s názvem, motivací, organizací ale především s hodnocením hry.

V příloze předkládáme ukázkou toho, s čím jsou vedoucí obeznámeni před samotným uskutečněním tábora. K dané předloze se každý člen může vyjádřit, případně ji doplnit o vlastní názory a nápady.

Hra je určena pro skupiny, které jsou koedukované a věkově smíšené. Jednu skupinu může tvořit osm, devět či dvanáct členů, přičemž jeden z nich se stává vedoucím dané skupiny. V tomto případě jde zpravidla o vybrané táborníky z řad nejstarších hochů a dívek, kteří si vylosují pro svou skupinu barvu. K nim jsou potom rozlosováni ostatní členové (táborníci).

Ke každé herní skupině je dobrovolně přiřazen jeden vedoucí, který v daném družstvu zastává funkci popsanou v úvodu této kapitoly. Hru řídí vedoucí tábora nebo pověřený vedoucí hry. Táborníci soutěží v soutěžích družstev a za svoje úspěchy jsou hodnoceni body.

4.2 Bodování

Každá etapa má pevně stanovený bodový limit rovný osmi bodům. Posádky jsou potom hodnoceny po každé etapě sestupnou řadou – první získává $8 \times n$ bodů, přičemž n je

počet družstev. Průběžný bodový stav mohou všechny posádky sledovat na táborové vývěsce.

Instrukce a pravidla jednotlivých etap vydává vedení hry samostatně jak pro vedoucí jednotlivých skupin (táborníci), tak pro rozhodčí a koordinátory jednotlivých skupin před samotným průběhem hry.

4.3 Hodnocení jednotlivců

Velitelé herních skupin jsou hodnoceni podle umístění v etapě n... 1, přičemž každý z nich obdrží na začátku hry bonus dvanácti bodů od vedoucího hry, aby se nestalo, že vedoucí herní skupiny při opakovaném špatném umístění, by měl méně bodů než jednotliví členové družstva. Velitelé herní skupiny přidělují jednotlivé body, podle zásluh, ostatním členům družstva. Počet bodů, který může velitel jednomu členu družstva udělit, nesmí přesáhnout v jedné hře dvanácti bodů. Evidenci přidělených bodů si vede velitel herní skupiny na táborové vývěsce.

4.4 Zahájení hry

- 1 Sbor rozhodčích se shromáždí před chatou hlavního vedoucího.
- 2 Táborovým zvonem jsou táborníci svoláni na nástupiště, kde urychleně nastoupí ke svým herním skupinám.
- 3 Na další signál, který uklidní nastoupený tábor, vedoucí hry přečte motivační úryvek a vydá instrukce k nastávající etapě. Z odpoví případné dotazy. Etapa začíná, jakmile je všem všechno jasné.

4.5 Závěr

Přípravě hry je třeba pro její zdárný průběh věnovat maximální pozornost, a to jak před, tak i během tábora. Do přípravy pomůcek a všeho potřebného pro tábor je nutné zapojit co největší počet vedoucích a instruktorů. Z vlastní praxe víme, že veškeré přípravy je nutno řídit pod heslem: „Vše, co si důkladně připravíš před táborem, ti šetří čas na táboře.“

5 POŽADAVKY SOUČASNÉ LEGISLATIVY

Kdokoliv přistoupí na myšlenku, že se pustí do přípravy tábora či jiné akce, měl by si ze všeho nejdříve prostudovat zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a dvě vyhlášky ministerstva zdravotnictví, a to: č.106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti a č.107/2001 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby.

V těchto obecně závazných právních předpisech jsou vyjmenovány základní podmínky pro uskutečňování jakékoliv zotavovací akce, tedy i letního tábora.

Každý tábor, jak již zmiňujeme v předešlé části, má svého provozovatele. Jde o právnickou osobu, případně fyzickou osobu – většinou organizaci nebo instituci. Přípravou tábora pověřuje provozovatel konkrétní osobu, s níž uzavírá pracovní právní vztah. Tato osoba je mu následně odpovědná za přípravu, průběh a likvidaci akce, a to občanskoprávně, pracovní právně i trestněprávně. Trestní odpovědnost mají všichni, kdo jsou starší patnácti let a svým jednáním se dopouštějí trestného činu, nebo jej umožnili spáchat.²³

V této části naší práce se seznámíme s funkcemi, jejichž zajištění je pro chod letního tábora nezbytné. Stručně se zmíníme o jejich právech a povinnostech.

5.1 Hlavní vedoucí

Plnou odpovědnost za vše, co se děje na táboře, nese hlavní vedoucí letního tábora. V případě tohoto činitele by mělo jít o osobu starší osmnácti let, která má zkušenosti nejen z práce s dětmi a mládeží, ale i zkušenosti z práce oddílového vedoucího. Autoři odborné literatury se většinou shodují na tom, že minimální věková hranice pro výkon funkce hlavního vedoucího letního tábora by měla být stanovena na jedenadvacet let.²⁴

Hlavní vedoucí by měl svou přípravu na letní tábor včas a velmi podrobně a pečlivě plánovat, přičemž je důležité, aby se především seznámil s právními předpisy a orientoval se zejména v těch oblastech a záležitostech, které ho v jednání mohou nějakým způsobem omezovat, neboť stále platí, že neznalost zákona neomlouvá.

23 Harmach, J. a kol. Tábory a jiné zotavovací akce. Praha: IDM MŠMT 2004, s. 14.

24 Harmach, J. a kol. Tábory a jiné zotavovací akce. Praha: IDM MŠMT 2004, s. 15.

Vzhledem k tomu, že hlavní vedoucí řídí práci všech pracovníků tábora, měl by se se všemi, kteří s ním budou pracovat, seznámit předem. Společně by si měli vymezit určitá pravidla spolupráce a komunikace, protože jejich práce nekončí večerkou dětí, ale povinnosti a odpovědnost zůstávají i potom.

Hlavní vedoucí nese hlavní zodpovědnost za spokojenost dětí, což v praxi znamená, že sám, či s úzkou skupinou spolupracovníků, musí celý tábor připravit, a to počínaje programem přes denní režim až po přidělení oddílů jednotlivým oddílovým vedoucím.

Po celou dobu tábora je tato osoba z titulu své funkce zodpovědná za plnění všech hygienických a bezpečnostních podmínek a za práci všech, kteří se na táboře podílejí. Kromě jiného má také u sebe uloženy veškeré nezbytné písemnosti – potvrzení pracovníků o zdravotní způsobilosti, kopii oznámení o konání tábora a o rozboru vody.

Pokud to není zajištěno ze strany provozovatele, provádí před započatím tábora školení všech vedoucích pracovníků o bezpečnosti a hygieně při práci s dětmi a mládeží.

Každý den, každou hodinu, minutu, komunikuje se všemi pracovníky, podílí se na upřesňování jídelníčku, každodenní evidenci počtu stravovaných, na kontrole práce zdravotníka, hospodáře, kuchaře. Vede celý výchovně-vzdělávací proces, práci oddílových vedoucích a praktikantů a usiluje také o řešení situací, které nemůže vyřešit oddílový vedoucí.

Z vlastní praxe máme ověřeno, že sehranost kolektivu je nezbytným předpokladem pro zdárný průběh tábora. Stejně tak nás praxe utvrzuje v tom, že věk hlavního vedoucího kolem šestadvaceti let je v zásadě ideální, neboť odpovědnost za druhé je u něj zpravidla již zcela rozvinuta.

5.2 Oddílový vedoucí

Za oddíl po celou dobu konání tábora, za jeho programovou a výchovnou i zotavovací činnost po dobu celých dvacet čtyři hodin zodpovídá oddílový vedoucí, který by měl být starší osmnácti let.

Před nástupem na tábor by se tento jedinec měl seznámit s hlavním vedoucím a ostatním kolektivem, rámcovým plánem tábora, táborovým řádem a v neposlední řadě i s

režimem dne. K dalším informacím, jež by měl oddílový vedoucí získat ještě před samotným zahájením tábora, náleží informace týkající se skladby dětí, s kterými bude pracovat. Důležité je také být předem připraven na vznik možných konfliktních situací, přičemž jejich prevenci zpravidla mohou posloužit rodiči přesně a pravdivě vyplněné údaje v přihlášce na tábor.

Kromě toho se v praxi setkáváme také s tím, že značným přínosem pro zdárný průběh letního tábora a minimalizaci možností vzniku problémových situací bývá i osobní kontakt. To vyplývá ze skutečnosti, že rodič jednak pozná vedoucího, kterému svěřuje dítě na dobu tábora, jednak se oddílový vedoucí může informovat osobně o možnostech a případných potížích dítěte.

Oddílový vedoucí je v kontaktu s dětmi již během cesty do tábora, a může je tak pozorovat jejich chování a reakce již od úplného začátku celé akce.

Během prvního dne tábora by měl oddílový vedoucí seznámit děti se základními právy a povinnostmi, které vyplývají z režimu tábora. Spolupracuje se zdravotníkem a dalšími pracovníky. Za všech okolností musí oddílový vedoucí respektovat bezpečnostní předpisy a zásady. Organizačně podléhá oddílový vedoucí hlavnímu vedoucímu, který musí vědět o všem, co se svými svěřenci oddílový vedoucí podnikne. Svým osobním příkladem by měl být tento jedinec pro děti vzorem

5.3 Ostatní pracovníci

Zdravotník

Funkci zdravotníka na letním táboře může zastávat lékař, střední zdravotnický pracovník – všeobecná sestra, student lékařské fakulty po třetím ročníku, nebo ten, kdo předloží doklad o absolvování kurzu první pomoci Českého červeného kříže.

Před zahájením tábora se zdravotník podílí na sestavování jídelníčku z hlediska nutriční hodnoty stravy. Při zahájení tábora je tato osoba povinna provést zběžnou zdravotní prohlídku, seznámit se s dokumentací dětí a vedení tábora i oddílové vedoucí seznámit se zdravotním stavem dětí.

V průběhu tábora zdravotník kontroluje dodržování hygienických požadavků a zajišťuje péči o nemocné. Po skončení akce uzavře zdravotní deník a odevzdá jej provozovateli.

Z vlastní praxe víme, že najít dobrého zdravotníka je stále větší problém, neboť uvolňování středních zdravotnických pracovníků je stále obtížnější.

Praktikant

Osoba, která na letním táboře zastává funkci praktikanta, nemá plnou právní zodpovědnost, a proto mu nelze ukládat práce oddílového vedoucího. Z toho tedy pochopitelně vyplývá, že praktikant nesmí bez oddílového vedoucího samostatně vést oddíl, chodit s oddílem na výlety, koupat se či vykonávat službu dne.

Praktikant se podílí se na organizování denního programu a přípravě akcí, při kterých děti vede, avšak je povinen dodržovat pokyny hlavního vedoucího, jeho zástupce a oddílového vedoucího, jimž je služebně podřízen. Dobrý praktikant je pro oddílového vedoucího zárukou úspěchu.

Praxe nám opět potvrzuje, že nejlepší praktikant je ten, který vyjde z řad vlastních táborníků, neboť je již dostatečně obeznámen s tím, jak to na táboře chodí, a daleko pružněji reaguje při zapojování se do programu.

Hospodář

Osoba, která na letním táboře plní funkci hospodáře, musí mít organizační schopnosti a je také třeba, aby znala směrnice o hospodaření. Výkon jeho funkce spočívá zejména v řízení a organizaci hospodářských pracovníků tábora. Je podřízen hlavnímu vedoucímu. Hospodář zodpovídá za dodržování provozního rozpočtu a dodržování stravovacích norem.

Před zahájením tábora je hospodář povinen zkontrolovat, zda je zajištěno vše, co je třeba k bezproblémovému proběhnutí celé akce.

Na začátku tábora potom hospodář společně s hlavním vedoucím seznámí provozní pracovníky s jejich povinnostmi a s požadavky na ně kladenými. V průběhu celé akce

potom hospodář pečuje o řádný chod kuchyně, podílí se na sestavování jídelníčku a vede účetnictví.

Při každém ukončení turnusu uzavírá výkazy spotřeby potravin a peněžní deník. Všechny doklady musí mít ověřené a podepsané hlavním vedoucím.

Kuchař

Mezi hlavní požadavky, které jsou kladeny na osobu, jež vykonává na letním táboře funkci kuchaře, patří znalost hygienických předpisů. Dále se předpokládá znalost norem a předpisů pro přípravu stravy pro děti a mládež. Kuchař je podřízen hlavnímu vedoucímu.

Na začátku tábora kuchař od hospodáře přebírá od hospodáře veškeré zařízení kuchyně a skladu a za toto zařízení má po celou dobu konání akce zodpovědnost.

V průběhu tábora se kuchař pochopitelně podílí na sestavování jídelníčku. K důležitým povinnostem kuchaře také náleží udržování čistoty v kuchyni i ve skladech. Kuchař také musí z titulu své funkce dodržovat veškeré hygienické a bezpečnostní zásady, a to včetně zásad osobní hygieny. K těmto zásadám náleží také dodržování striktního zákazu kouření v prostorách kuchyně a skladů.

Při ukončení ukončení turnusu tábora se kuchař podílí na předání kuchyně správci tábora.²⁵

Z vlastní praxe máme ověřeno, že dobrý hospodář a kuchař jsou poloviční zárukou úspěšného průběhu tábora. Může-li se totiž hlavní vedoucí spolehnout na hospodáře, který je ve spolupráci s kuchařem schopen operativně a samostatně řešit problémy týkající se zásobování a stravy, má mnohem více možností věnovat se programové stránce tábora.

Z toho důvodu je důležité, aby si hlavní vedoucí tábora ještě před zahájením samotných příprav tábora zajistil, ve spolupráci s provozovatelem, osobu, jež bude ochotna a schopna vykonávat na táboře funkci hospodáře. Teprve potom je vhodné začít jednat o dalších záležitostech nutných k zajištění hladkého průběhu tábora a zahájit vlastní přípravu celé akce.

²⁵ Tamtéž, s. 20.

5.4 Závěry

Cílem této kapitoly nebylo rozebírat podrobně platnou legislativu, ale poukázat na ty, kteří s ní přijdou do styku, a i přes množství rizik, která je na táboře čekají, jsou ochotni znovu a znovu se s dětmi vydávat do těchto dobrodružství.

Předpisů, které se týkají problematiky letní činnosti s dětmi a mládeží alespoň okrajově, je velké množství a je na provozovatelích táborů, aby se s těmito předpisy seznámili a prostřednictvím pověřených osob je dále uplatňovali.

ZÁVĚR

Domnívám se, že v první a druhé kapitole jsem dostatečně rozebral tematiku zapojení dětí a mládeže do volnočasových aktivit, přičemž jsem se snažil vyzvednout zejména podíl osobností, které se zasloužily na konci devatenáctého a počátku dvacátého století o vznik skautingu a jeho vliv na rozvoj osobnosti dětí a mládeže.

Skauting, zejména u nás, prošel určitými změnami, které plynou z potřeb společnosti. Přesto si stále zachovává svoji identitu a můžeme se právem domnívat, že jeho existence v současné přetechizované době hraje důležitou úlohu ve výchově mimo vyučování a pedagogice volného času. Je nutné si totiž uvědomit, že výchova dětí a mládeže ke vztahu k přírodě a lidským hodnotám není úkolem jenom pedagogů, ale celé společnosti a právě zde dětské organizace sehrávají důležitou roli. Problém je možné naopak spatřovat v tom, že těžiště působnosti skautských oddílů je z velké části ve městech a větších obcích a málo zasahuje zejména menší vesnice, neboť zde se projevilo násilné přerušení skautingu nedostatkem členů, kteří by navázali na tradice hnutí.

Letní tábory tvoří stále organickou součást systému výchovy mimo vyučování. Stále jako nejmasovější forma dětské letní činnosti umožňují stovkám dětí zotavovací a rekreační pobyt. Současně představuje vážný pedagogický problém, tak jak byl načrtnut ve třetí kapitole.

Vzhledem k tomu, že mám sám bohaté zkušenosti z vedení letních táborů, vím, jak velký je význam dobře připravené hry, a to zejména z hlediska naplnění poslání letního tábora. Z toho důvodu jsem této problematice věnoval čtvrtou kapitolu.

Je všeobecně známou skutečností, že ten, kdo chce zorganizovat jakoukoliv akci, tedy i zajistit přípravu a chod letního tábora, se musí především seznámit s veškerými právními předpisy a vyhláškami. Platná legislativa je proto hlavním tématem kapitoly páté, přičemž právní normy jsou zde vymezeny v souvislosti s hlavními osobami, které se na zajištění průběhu tábora podílejí.

Při studiu literatury jsem se tedy seznamoval zejména s podmínkami, které by měl splňovat pracovník v té či oné funkci, ale objevit „mravní kodex“, zejména pro osoby,

většinou najaté provozovatelem pro danou akci, které přicházejí s dětmi do styku nepřetržitě po celou dobu konané akce, se mi nepodařilo.

Nezbývá tedy nic jiného, než se spolehnout na dostatečnou zkušenost a profesionalitu vedoucího dané akce a tedy i na to, že se obklopí osvědčenými spolupracovníky, aby eliminoval případné negativní jednání a chování svých podřízených.

Každému, kdo je ochoten se věnovat činnosti ve prospěch dětí a mládeže, patří obdiv a uznání, neboť tato aktivita je zpravidla značným zásahem do soukromého a rodinného života. Z vlastní zkušenosti vím, že bez podpory a tolerance rodiny, by bylo zcela nemožné tuto činnost vykonávat.

Poděkování proto patří, nejen všem těm, kteří jsou ochotni podílet se na výchově dětí a mládeže mimo vyučování, ale i těm, kteří jsou ochotni je tolerovat a podporovat.

RESUMÉ

Z hlediska dějin pedagogiky je období mezi šestnáctým a osmnáctým stoletím dobou obnovy výchovy a školství. Jde o dobu smělých plánů, skutečných utopií a nadšených úmyslů na poli zanedbané výchovy. Jak bylo zmíněno již v první kapitole, nemalý podíl na tom mají tři osobnosti tehdejší doby, a to Franeçois Rabelais, Jan Ámos Komenský a Jean Jacques Rousseau. Všichni jsou zastánci potřeby přirozené výchovy a návratu k přírodě.

Myšlenka přirozené výchovy a návratu k přírodě byla stále intenzivněji pocíťována i v devatenáctém století. V Americe se tyto snahy upínají ke jménu Ernest Thomas Seton. Využil svých rozsáhlých znalostí života indiánů a na jejich základech organizoval mládež do sdružení Woodcrafterští indiáni, a to ještě dříve než Baden – Powell v Anglii začal klást základy skautské organizace, které se staly vzorem pro zakládání podobných organizací po celém světě.

Je bezesporu velmi těžké posoudit, kdo má o které odvětví skautingu větší zásluhy, zda Seton, či Baden – Powel. Projevy romantičnosti, poetičnosti a lásky k přírodě jsou především zásluhou Setonovou, kdežto důraz na pořádek a kázeň a organizační struktura jsou zase dílem Powellovým.

Šířitelem skautské myšlenky se u nás stal Antonín Benjamin Svojsík, který utvořil první pokusný oddíl s hloučkem studentů pražského reálného gymnázia na Žižkově.

V souvislosti s dějinným vývojem našich zemí došlo k několikerému násilnému zrušení skautských organizací, avšak jeho hlavní myšlenky se nikdy nevytratily a skauting byl u nás vždy obnoven. Naposledy se tak stalo po událostech roku 1989. České skautské organizaci se podařilo navázat na bývalou činnost a začlenit se znovu do světového skautského hnutí. Přes veškerá úskalí, kterými hnutí prošlo, se stalo největším hnutím tohoto typu v podmínkách naší republiky a spolu s Pionýrem zajišťuje a poskytuje široké uplatnění ve volnočasových aktivitách dětí a mládeže.

Další dvě kapitoly jsou věnovány rozboru výchovně-vzdělávací práce na letních táborech. Jak již bylo uvedeno v úvodu této práce, staly se pionýrské tábory ROH výraz-

ným prvkem výchovy mimo vyučování. V dalších kapitolách práce se potom ukazuje, že tento charakter si letní tábory podržely dodnes.

Poslední kapitola je věnována některým požadavkům na osoby bezprostředně se podílející na táborové činnosti, zejména na hlavního vedoucího tábora, oddílové vedoucí a pracovníky zajišťující běh tábora po stránce hospodářské.

Tábory jsou jednou z nejrozšířenějších forem zotavovacích akcí, a proto byla stěžejní část předkládané práce orientována na tuto problematiku.

ANOTACE

František Straka, Vliv pracovníků volného času na osobnost dítěte. Bakalářská práce, Brno 2006, 52 stran.

Práce se snaží vyzdvihnout podíl osobností, které se zasloužily o rozvoj volného času dětí a mládeže a organizací, jež se věnují výchově a pedagogice volného času.

Předmětem této práce je výchovná a vzdělávací práce na letních táborech. V závěru se autor poukázal na některé legislativní požadavky, které jsou kladeny na pracovníky, kteří se podílejí na průběhu letního tábora.

Klíčová slova

Skauting, Junák, letní tábory, výchovný pracovník, činitel letního tábora, vedoucí tábora, oddílový vedoucí.

Annotation

Frantisek Straka, The Influence of Leisure Time Workers on the Child's Personality, Bachelor Work, Brno 2006, 52 pages.

In the work I tried to highlight the importance of different personalities who participated in the development of active leisure time of children and youth as well as organizations that devote their time to education and pedagogy of leisure time.

The subject of this work is the educational and training activity in summer camps.

In the conclusion I refer to some of the legislative tasks which are put on people who participated in the running of a summer camp.

Key Words:

Scouting, Scout, Summer Camps, Trainer, Participant in A Summer camp, Leader of A Summer Camp, Body Leader.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Elstner, F. A. Uzly a laso. Ostrava: Profil 1968.
2. Hanzík, V., - Mičebo, Průvodce dějinami skautingu. Hradec Králové: ORJ 1990
3. Harmach, J., et al. Táboři a jiné zotavovací akce. Praha: IDM MŠMT 2004
4. Kujal, B. a kol. Pedagogický slovník II. Praha: SPN 1967.
5. Makarenko, A. S. Metodika organizace výchovného procesu. Praha: DK 1952.
6. Opatřil, S., Staňková, V. a kol. Pedagogická praxe v letních táborech. Brno: UJEP 1974.
7. Pávková, J. a kol. Pedagogika volného času. Praha: Portál 2002
8. Pionýrské tábory ROH. Praha: Práce 1975.
9. Program Pionýra. Brno: Česká rada Pionýra, Mravenec 1993
10. Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. Pedagogický slovník. Praha: Portál 1995.
11. Přadka, M. a kol. Kapitoly z teorie výchovy mimo vyučování. Praha: SPN 1974.
12. Přadka, M. Kapitoly z dějin pedagogiky volného času. Brno 1999.
13. Sedlář, R. Výchova mimo vyučování, její tradice a principy. Praha: SPN 1964.
14. Seton, E. T. Kniha lesní moudrosti. Praha: Olympia 1970.
15. Svojsík, A. B. Základy junáctví. 3. vyd. Praha: Merkur 1991
16. Továrek, F. Prázdniny na táboře. Praha: Olympia 1977.
17. Vosátka, M. Ze života prvního skauta. Brno: KJR 1990
18. Vosátka, M. E. T. Seton – spisovatel, malíř, vychovatel a zálesák. Brno: KJR 1990
19. Vážanský, M. Základy pedagogiky volného času. Praha: PAIDO 1995.
20. WWW.skaut.cz

21. Zapletal, M. Jak vést letní tábor. Praha: MF 1969.
22. Zapletal, M. Encyklopedie her. Praha: Olympia 1973.

PŘÍLOHY

Příloha č.1

SPRÁVNÝ VEDOUCÍ MUSÍ BÝT HRAVÝ

PRÁCE V KROUŽCÍCH JE NEZBYTNOU SOUČÁSTÍ PROGRAMU TÁBORA

TÁBOROVÁ LYRA ODHALUJE MLADÉ TALENTY ZPĚVU

POKUD PŘÍZEŇ POČASÍ DOVOLÍ, VEŠKERÉ PLÁNOVÁNÍ JDE STRANOU

KARNEVAL BEZ ATRAKCÍ SI NELZE PŘEDSTAVIT

**POSLEDNÍ SOUD JE VYVRCHOLENÍM ZÁBAVY A PATŘÍ K ZÁVĚREČNÝM
RITUÁLŮM TÁBORA**

ETAPOVÁ HRA UPEVNŮJE KOLEKTIV

0 . EH – rozdělení

Svolat děti před hlavní chatu. Uspořádat do půlkruhu.

Úvod :

„ Svět se změnil. Cítím to ve vodě, cítím to ve vzduchu, cítím to v zemi. Mnoho toho, co bylo – je ztraceno. Neboť nežije nikdo, kdo by pamatoval.

„Pán prstenů“

Na samém počátku byly vykovány prsteny moci. Tři byly dány elfům – nesmrtelným, nejmoudřejším a nejsličnějším ze všech ras. Sedm – vládcům trpaslíků, skvělým kovkopům a tvůrcům síní z kamene. A devět – devět prstenů bylo darováno lidské rase, která nade vše toužila po moci. V těchto prstenech je spoutána síla i vůle k vládě nad každou rasou. Všichni však byli podvedeni, neboť byl vyroben další prsten. V zemi Mordor, ve výhních Hory osusu, vládce temnot Sauron tajně vykoval poslední prsten, aby ovládl všechny ostatní. Do tohoto prstenu vložil všechnu svou krutost, špatnost a vůli ovládnout všechny život.

„ Jeden prsten vládne všem.“

Jeden za druhým podléhaly svobodné národy Středozemě moci Prstenu. Ale některé se vzepřely... Oddíly Posledního spojenectví lidí a elfů postupovaly vstříc armádám Mordou a na svazích Hory osudu bojovaly za svobodu Středozemě. Vítězství bylo na dosah, ale moc Prstenu se nedala zlomit. V okamžiku, kdy naděje zcela pohasla, pozvedl Isildur, králův syn, meč svého otce. Sauron, tyran svobodných národů Středozemě, byl poražen. Prsten získal Isildur, který měl jedinečnou příležitost zničit zlo jednou pro vždy. Ale lidské srdce lze snadno zkazit a Prsten moci má svou vlastní vůli. Zradil Isildura ve smrtelné léčce. Co nemělo zůstat zapomenuto, bylo ztraceno.

Historie se stala legendou, legenda se stala bájí a na 2500 let se na Prsten zapomnělo. Až do okamžiku, kdy se naskytla příležitost a upoutal nového nositele. A tak Prsten moci získal Glum. Odnesl jej hluboko do podzemních slují Mlžných hor a tam jej Prsten užíral. Prsten přinesl Glumovi neobvykle dlouhý život. Přes 500 let otravoval jeho mysl a čekal v přítmí Glumovy jeskyně.

Temnota se vplížila zpět do lesů v širém světě. Šířily se zvěsti o stínu rostoucím na východě, šepotání o bezejmenné hrůze a Prsten moci vycítil, že jeho čas nadešel. Opustil Gluma.

Ale potom se stalo něco, co Prsten nezamýšlel. Zvedla ho bytost, kterou by zde nikdo neočekával : hobit. Bilbo Pytlík z Kraje.

Neboť zakrátko nadejde čas, kdy hobiti budou utvářet osudy všech.

Rozlosování dětí do oddílů, každé družstvo představuje Společenstvo prstenů. Odlišit prstýnky z drátu pověšenými na krku.

Úkolem každého oddílu bude projít Středozemí a vrhnout Prsten moci do Hory osudu. Každá etapová hra je bodovaná, vyhrává družstvo s největším počtem bodů. Hodnocení je zanesené v mapě Středozemě. ??

MAPA JE SOUČÁSTÍ HRY

